УДК 338.431

МЕНЕДЖМЕНТ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПОЛЯНЕЦЬКЕ» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ НА ОСНОВІ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗРАХУНКУ

В.Д. Каричковський, к. е. н., Уманський державний аграрний університет

Розглянуто особливості впровадження внутрішньогосподарських відносин в ТОВ «Полянецьке» Уманського району Черкаської області. Подано оцінку ефективнсті системи управління господарською діяльністю підприємства.

В умовах перехідного періоду істотно зросли обсяг і складність функцій управління (підтримка держави зведена до мінімуму, появилася конкуренція з закордонними виробниками, необхідно займатися маркетингом і т.д.). Це підвищило вимоги до системи господарського управління.

Економічна ситуація, що склалась, у сільськогосподарському виробництві і розвиток системи управління підприэмствами дозволяють зробити висновок про те, що ряд питань ефективності управління сільськогосподарським виробництвом залишаються невирішеним.

***Мета статті** полягає у вивченні особливостей впровадження внутрішньогосподарського розрахунку в ТОВ «Полянецьке» та його вплив на систему управління підприємством*

У ринкових умовах госпрозрахунок набув нових принципів і якостей, що виражається в орієнтації не тільки на виробництво і його внутрішньогосподарські резерви, але і на ефективний збут продукції, організацію інформаційної і маркетингової (комерційної) служб, посилення ролі фінансового менеджменту й аналізу.

Можна виділити наступні основні принципи господарського розрахунку в умовах ринку:

- господарська діяльність підприємства будується на умовах самоокупності і самофінансування (доходи покривають чи перевищують витрати);

- розподільні відносини будуються з урахуванням відносин власності, зумовлених залученням у внутрішньогосподарські відносини

земельних часток і майнових паїв як працівників підприємств, так і непрацюючих пайовиків (пенсіонерів і т.п.);

- підвищення демократизації управління і господарської самостійності структурних госпрозрахункових підрозділів підприємства;

- внутрішньогосподарське планування, облік і контроль будуються на основі виробничо-фінансових планів (бізнес-планів) госпрозрахункових підрозділів, поєднаних у фінансовий план підприємства (бізнес-план), орієнтований на систему маркетингу;

- основою госпрозрахунку служать договірні відносини, що регулюють взаємодію і координацію структурних підрозділів, їхню матеріальну відповідальність, рівень самостійності, економічну зацікавленість і т.д.;

- створення рівних економічних умов для функціонування госпрозрахункових колективів.

Ряд сільгосппідприємств Черкаської області, у тому числі колектив ТОВ «Полянецьке», веде активну роботу по освоєнню госпрозрахункових відносин адаптованих до ринкових умов. Як основу механізму внутрішньогосподарських відносин на даному підприємстві використовується модель госпрозрахунку з частковою самостійністю структурних підрозділів і взаєминами на договірних умовах. Передбачається поетапний розвиток внутрішньогосподарських відносин. Взаємини госпрозрахункових структур будуються на основі програми діяльності підприємства і його підрозділів. Основні документи, що регламентують відношення госпрозрахункових колективів у ТОВ «Полянецьке» наступні:

1. ”Положення про господарський розрахунок”, у якому регламентуються відносини правління товариства з підрозділами і внутрішні відносини між колективами, питання планування, порядок обліку й оцінки результатів роботи, оплата праці, порядок формування госпрозрахункового доходу.

2. „Договір про економічні взаємини між внутрішньогосподарським підрозділом і адміністрацією підприємства” конкретизує права та обов'язки сторін, їхню відповідальність і ін.. У цих договорах, що пов’язують усі госпрозрахункові підрозділи із правлінням, передбачається:

- закріплення об'єктів виробничого призначення, уточнюється їхня вартісна оцінка та річна сума амортизації;

- обсяги виробництва (що базуються на замовленні товариства і пропозиціях колективу з урахуванням виробничої бази) за номенклатурою продукції (робіт, послуг), якісними параметрами, термінами реалізації;

- внутрішньогосподарські розрахункові ціни;

- обов’язки сторін і економічна відповідальність їх за недотримання договірних умов.

3. „Комплексний договір між внутрішньогосподарськими підрозділами”, де обумовлюються обсяги постачання продукції, робіт і послуг у відповідний термін, відповідальність сторін і т.д. Цей договір між госпрозрахунковими підрозділами ТОВ «Полянецьке» укладається терміном на один рік.

4. Акт госпрозрахункових претензій, що включає порядок оформлення претензій внутрішньогосподарських колективів. До взаємних претензій можна віднести несвоєчасне постачання чи недопоставку насіння, палива і мастильних матеріалів, кормів, худоби й інших засобів виробництва; відмовлення від прийому продукції відповідно до договору; перебої в подачі електроенергії, тепла, води і газу; відмовлення від надання транспортних засобів, виділених за заявкою; несвоєчасне виконання лікувально-профілактичних робіт у тваринництві і т.д.

5. Госпрозрахункові завдання (виробничо-фінансові плани) на основі яких підрозділи здійснюють свою діяльність.

Освоєння госпрозрахунку на нових принципах вимагає комплексного і системного підходу, кропіткої роботи всього трудового колективу, і звичайно, у першу чергу керівника і фахівців господарства. У

ряді випадків необхідний еволюційний шлях розвитку госпрозрахунку, поступового відновлення основних елементів госпрозрахункового механізму з їхнім розвитком і адаптацією до ринкових умов. Такий підхід передбачає:

- освоєння госпрозрахункових завдань структурними підрозділами з наступною їхньою трансформацією у виробничо-фінансові плани (бізнес-плани);

- перехід від часткової оперативної самостійності підрозділів до високого рівня господарської самостійності і самоврядування;

- розвиток відносин власності на основі оренди і купівлі-продажу земельних і майнових паїв;

- підвищення рівня відповідальності за результати господарської діяльності (перехід від відповідальності доходом до відповідальності власністю).

Запровадження внутрішньогосподарського розрахунку в ТОВ «Полянецьке» за період з 2005 до 2007 рр. свідчить про позитивну динаміку показників ефективності діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ефективності діяльності ТОВ «Полянецьке»

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2007 р. у порівнянні з 2005 р, %
Реалізовано продукції на 1 працівника, тис. грн.	25,7	36,1	42,4	165,0
Фонд оплати праці на 1 працівника, тис. грн.	4,54	6,17	7,96	175,3
Прибуток, тис. грн.	7,1	400,7	374,2	52,7 рази
Рентабельність виробництва, %	0,3	18,8	15,2	14,9 п.%

Таким чином можна констатувати, що застосування внутрішньогосподарського розрахунку в ТОВ «Полянецьке» свідчить про його високу ефективність та позитивний вплив на систему управління підприємством, що підтверджує аналіз показників економічної діяльності підприємства.

1. Каричковський В.Д. Застосування товарно-грошових відносин у новостворених сільськогосподарських підприємствах України//Вісник УДАА. – 2001. – №1, 2. - С.70-71.
2. Бурик А.Ф., Каричковський В.Д. Реформування колективних сільськогосподарських підприємств та організація і планування виробництва продукції рослинництва на основі товарно-грошових відносин. (Для слухачів системи післядипломної освіти та студентів факультету менеджменту) //Умань, 2000. – 113 с. Методичний посібник.
3. Грещак М.Г., Гребешкова О.М., Коцюба О.С. Внутрішній економічний механізм підприємства. – К.: КНЕУ, 2001. – 228 с.